

УДК 373.2/3:37.015.3:005.32
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.208-214

Староста Володимир Іванович

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна
volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-5880-2482>

Шикітка Галина Миколаївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна
halyna.shykitka@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-6486-6266>

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Анотація. Підвищення мотивації вчителів є актуальною проблемою і завданням сучасного суспільства. Відповідно виникає необхідність вивчення показників мотивації педагогічної діяльності фахівців, які працюють у закладах освіти. Метою статті є вивчення та порівняння мотивації професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти залежно від типу закладу освіти, його місцезнаходження, а також від педагогічного стажу респондентів. Методи дослідження: теоретичні – з метою висвітлення стану вивчення проблеми мотивації педагогічної діяльності, формулювання висновків проведеного дослідження тощо (порівняння, узагальнення та ін.); емпіричні – для виявлення показників мотивації педагогів дошкільної та початкової освіти (електронне опитування, педагогічне спостереження); математичні – для обробки отриманих результатів із використанням комп'ютерної програми IBM SPSS Statistics 23. Результати дослідження: увага науковців упродовж 1970-2021, згідно аналітичного огляду у Web of Science, більше спрямована на вивчення мотивації учнів порівняно з мотивацією учителів. За результатами опитування більшість педагогів дошкільної (біля 63%) та початкової (біля 77%) освіти мають оптимальні мотиваційні комплекси, а саме: переважає внутрішня мотивація, зовнішня позитивна мотивація, або їх значення однакові, але більші, ніж зовнішня негативна мотивація. Формування у респондентів подібних (переважно оптимальних) мотиваційних комплексів щодо професійної діяльності підтверджено χ^2 -критерієм, не виявлено статистично значущих відмінностей за дослідженими показниками мотивації залежно від типу закладу освіти та його місцезнаходження, педагогічного стажу освіти.

Ключові слова: внутрішня мотивація; зовнішня мотивація; мотивація професійної діяльності; педагоги дошкільної та початкової освіти.

Вступ. Важливим чинником професійної діяльності людини є її мотивація до такої діяльності. Особливої ваги це набуває в умовах освітньої діяльності, коли проходить розвиток та формування особистості учня, а також професійних й особистісних якостей учителя. Погіршення якості освіти, згідно G.A. Gobena (2018) [8, с. 176], зумовлено на 63,20% низьким рівнем мотивації вчителів; на 36,80% іншими чинниками (регіональні відділи освіти, неурядові освітні організації, директори шкіл, інші керівники та батьки). Повністю погоджуємось з думкою S. Can (2015) [6, с. 3091], що підвищення мотивації вчителів є актуальною проблемою і завданням сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вітчизняних та закордонних науковців показує, що проблема мотивації учасників освітнього процесу активно досліджується. На основі проведеного нами пошуку наукових праць за ключовими словами «Students' motivation or Pupils' motivation», «Teachers' motivation» в системі Web of Science (topic, searches title, abstract, author keywords) за період 1970-2021 (до 12.09.2021) виявлено наступне (рис. 1):

за всі представлені роки (1970-2021) увага науковців більше спрямована на вивчення мотивації учнів/студентів (крива 1), а мотивації вчителів/викладачів (крива 2) приділяється менше уваги. Наприклад, станом на 12.09.2021 17647 праць присвячено мотивації вчителів (<https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/ce14d50b-51a7-4b97-8a4f-6520186c3ca2-07f23e52/relevance/1>) та 51405 праць –

мотивації учнів/студентів (<https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/b6a86040-b003-4143-8340-54c0619cbe92-07f27b70/relevance/1>). Середнє значення щорічних відношень (крива 1/крива 2) кількості публікацій зазначених тематик за досліджуваний період дорівнює 3,80. Коефіцієнт кореляції Пірсона між кількостями щорічних публікацій (крива 1 та 2) складає 0,999;

суттєво зростає увага дослідників до даної проблематики і відповідно публікаційна активність на початку 90-х років та після 2005 року. Значимо, що таке зростання спостерігаємо як у випадку дослідження мотивації учнів/студентів (крива 1), так і мотивації вчителів/викладачів (крива 2).

Посилення досліджень проблеми мотивації вчителів, на думку J. Han, & H. Yin (2016) [9], зумовлено низькою зміною в освіті, такими як: мотивація учнів, освітня реформа тощо. Дослідниками виокремлено п'ять напрямків досліджень мотивації вчителя: вплив чинників на мотивацію вчителя; мотивація вчителя та ефективність навчання; мотивація вчителя та мотивація учнів; дослідження мотивації вчителя з різних дисциплін; інструменти оцінки мотивації вчителя.

«Система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки», – так мотивація визначається у педагогічному словнику, згідно С. Гончаренко (1997) [2, с. 217].

На основі огляду праць Л. Божович, А. Леонтьєва, Л. Мітіної, А. Маркової, Е. Ільїна, Л. Виготського, К. Замфір та інших вчених Л. Онуфрієва, & С. Ренке

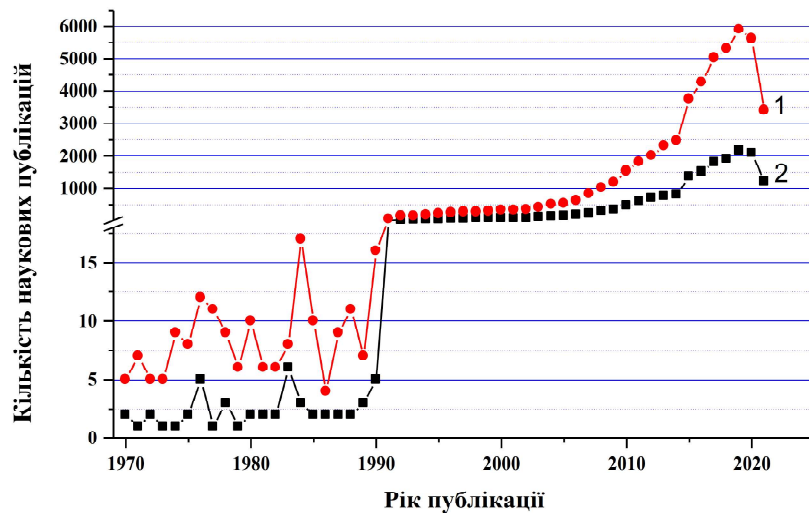

Рис. 1. Динаміка публікацій, згідно Web of Science (topic), в яких використано ключові поняття «Students' motivation or Pupils' motivation» (1), «Teachers' motivation» (2).

(2011) [4, с. 200] зазначають, що мотивація педагогічної діяльності трактується по-різному, наприклад, як професійно значуща якість, яка займає центральне місце в структурі особистості вчителя й зумовлює його індивідуальну й типову своєрідність тощо. Водночас, пропонують [4, с. 207] розглядати мотивацію педагогічної діяльності як певну сукупність мотивів, які при цьому є її структурними компонентами. Існують два основні типи мотивації педагогічної діяльності – зовнішня й внутрішня мотивація. Зовнішню мотивацію формують мотиви, які перебувають за межами самої педагогічної праці (заробіток, острах осуду; прагнення до престижу й т. д.); внутрішню – мотиви, які породжені у свідомості людини самою трудовою діяльністю (розуміння її суспільної користі; задоволення, що приносить робота, тобто, результат і процес праці).

Важливо, аби внутрішня мотивація була вища, ніж зовнішня. У такому випадку виникає внутрішнє бажання до діяльності, а не під впливом зовнішніх позитивних чи негативних чинників.

Опитування 414 турецьких учителів із 39 шкіл, яке проводили V.A. Yildiz, & D. Kilic (2021) [13, с. 90-91] показало, що мотивація вчителів змінюється залежно від статі, віку, стажу роботи, наповнюваності класів та населеного пункту. Найважливішим позитивним мотиваційним чинником для вчителів є учні, а ключовим негативним – переповненість класів.

У дослідженні S. Can (2015) [6] встановлено, що значний вплив на мотивацію вчителів початкових та старших класів має вік, проте стать, сімейний стан та дохід не впливають на мотивацію. З віком учитель менше піддається впливу зовнішніх мотиваційних чинників, тому S. Can вважає за доцільне проводити додаткові заходи, аби більше мотивувати професійну діяльність таких учителів. Наприклад, директори шкіл та керівники владних органів мають великі можливості у покращенні умов праці, реалізації потреб учителів, мінімізації негативної атмосфери тощо.

Цікаве дослідження проведено в Нідерландах щодо залучення 502 учителів з 32 початкових шкіл під час професійної навчальної діяльності до можливості експериментувати. Встановлено, що отримані результати експериментів та їх аналіз є потужним джерелом удосконалення досвіду викладання, а від-

чуття власної ефективності вчителів виявилось найважливішим мотиваційним чинником педагогічної діяльності (E.E.J. Thoopen et al., 2011) [11]. З нашого погляду, отримані авторами результати також свідчать про покращення внутрішньої мотивації вчителів.

Деякі дослідження ілюструють вплив успіху як чинника мотивації. Наприклад, S. Reseroglu, & V.U. Ibret (2019) [10] виявили позитивний взаємозв'язок між мотивацією майбутніх учителів (521 студент педагогічного факультету) до вчительської професії та ефективністю власної діяльності

Таким чином, мотивація є важливим чинником педагогічної діяльності. В [5] проведено дослідження мотивації професійної діяльності 315 респондентів-освітян (2019-2020 рр.) переважно Закарпатської області, а також деяких інших областей України, які працюють у таких закладах освіти: дошкільної 18,7%, початкової 18,1%, середньої (основна і старша школа) 34,6%, вищої 17,1%, позашкільної 6,3% та інші освітні установи 5,1%. Зокрема, встановлено, що перевага позитивних мотиваційних комплексів мають понад 71,9% респондентів, в т.ч., внутрішня мотивація переважає у 50,5% освітян. Дана стаття продовжує зазначене вище дослідження мотивації навчання на прикладі педагогів, які працюють у закладах дошкільної та початкової освіти.

Метою статті є вивчення та порівняння мотивації професійної діяльності педагогів дошкільної (ДО) та початкової освіти (ПО) залежно від типу закладу освіти (ДО і ПО), його місцезнаходження, а також від педагогічного стажу респондентів. **Завдання дослідження:** з'ясувати актуальність проблеми мотивації педагогічної діяльності (результати наведено вище); провести анонімне електронне опитування педагогів ДО і ПО, визначити і порівняти їх показники мотивації професійної діяльності, а також дослідити можливий вплив на мотивацію типу закладу освіти, його місцезнаходження, тривалості педагогічного стажу респондентів.

Методи дослідження: теоретичні – з метою висвітлення стану вивчення проблеми мотивації педагогічної діяльності, формулювання висновків проведеного дослідження тощо (порівняння, узагальнення та ін.); емпіричні – для виявлення показників мотивації педагогів дошкільної та початкової освіти

(електронне опитування, педагогічне спостереження); математичні – для обробки отриманих результатів із використанням комп’ютерної програми IBM SPSS Statistics 23.

Виклад основного матеріалу.

Методика емпіричного дослідження. Для проведення опитування респондентів долучали студентів та аспірантів УжНУ під час виконання ними навчально-дослідницьких завдань. Мета опитування – виявити показники мотивації професійної діяльності педагогів ДО та ПО. На даному етапі дослідження вирішували такі завдання: вибір анкети, проведення опитування. Упродовж 2019-2021 рр. для анонімного онлайн опитування освітян використано Google Forms (<https://cutt.ly/IRphyNo>). Респондентам пропонували анкету «Мотивація професійної діяльності» (автор методики К. Замфір, модифікація А. Реана [1]), оскільки вона зручна в користуванні і має широке поширення серед дослідників. Надалі розраховували показники внутрішньої (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної мотивації (ЗНМ). Для опрацювання отриманих даних використовували комп’ютерну програму IBM SPSS Statistics Version 23. Значення коефіцієнта альфа Кронбаха для зазначеної анкети за результатами нашого дослідження дорівнює 0,830; альфа Кронбаха для окремих субшкал: ВМ – 0,840; ЗПМ – 0,707; ЗНМ – 0,846. З нашого погляду, дані компоненти ВМ, ЗПМ і ЗНМ є аналогічними трьом компонентам, які запропоновані авторами X. Zhang, W. Admiraal, & N. Saab (2021) [14, с. 7] («автономна мотивація/ autonomous motivation», «зовнішнє регулювання/external regulation», «внутрішнє регулювання/introjected regulation»), а відповідні коефіцієнти альфа Кронбаха дорівнюють 0,94, 0,83 та 0,62 для даних шкал. Значення коефіцієнта альфа Кронбаха свідчать про надійність отриманих результатів нашого дослідження, а також зарубіжних вчених.

Отримані результати та їх обговорення. До онлайн опитування в Google Forms долучили респондентів (151), які працюють у системі ДО та ПО (табл. 1). На основі проведеного опитування педагогів ДО і ПО, опрацювання отриманих відповідей отримано значення показників мотивації професійної/педагогічної діяльності (ПД), які представлено у табл. 1, рис. 2 та рис. 3. Рис. 4 містить аналогічні показники узагальнені для респондентів обох типів закладів освіти залежно від стажу педагогічної роботи, а рис. 5 та рис. 6 – залежно від місцезнаходження закладу освіти респондентів.

Таблиця 1

Мотиваційні комплекси професійної діяльності педагогів ДО і ПО

Переважний тип мотивації	ДО		ПО		Разом	
	N	y %	N	y %	N	y %
ВМ	31	45,59	44	53,01	75	49,67
ЗПМ	7	10,29	13	15,66	20	13,25
ВМ=ЗПМ	5	7,35	7	8,43	12	7,95
ВМ=ЗПМ=ЗНМ	6	8,82	2	2,41	8	5,30
ВМ=ЗНМ	12	17,65	7	8,43	19	12,58
ЗПМ=ЗНМ	3	4,41	1	1,20	4	2,65
ЗНМ	4	5,88	9	10,84	13	8,61
Разом	68	100,00	83	100,00	151	100,00

Примітка: N – кількість респондентів

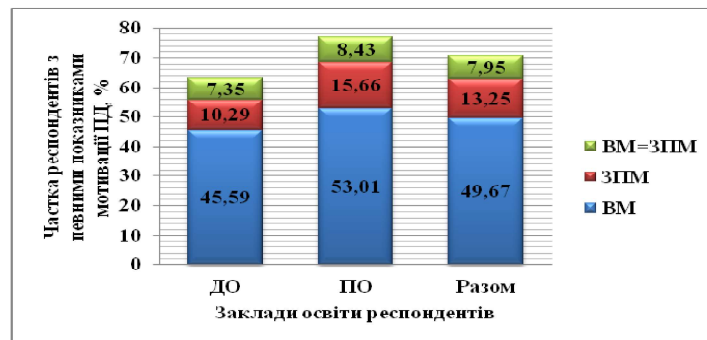

Рис. 2. Мотивація професійної діяльності педагогів ДО і ПО у випадку переваги показників внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації

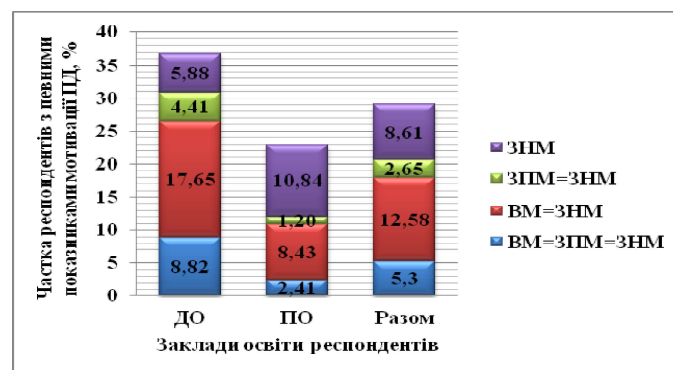

Рис. 3. Мотивація професійної діяльності педагогів ДО і ПО у випадку посилення зовнішньої негативної мотивації

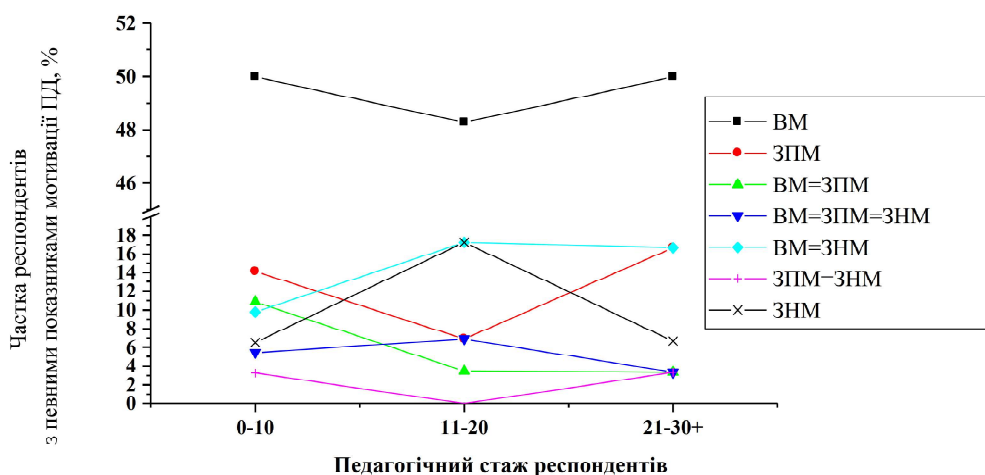

Рис. 4. Мотивація професійної діяльності залежно від педагогічного стажу

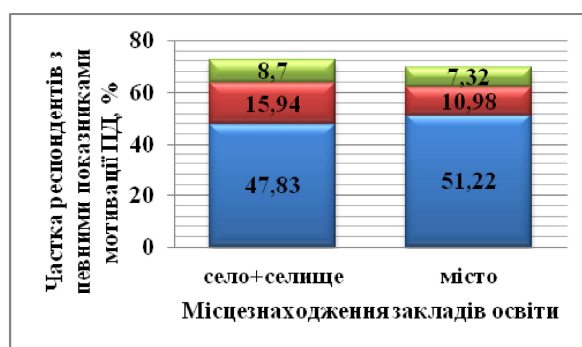

Рис. 5. Мотивація професійної діяльності педагогів ДО і ПО залежно від місцезнаходження закладу освіти у випадку переваги показників внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації

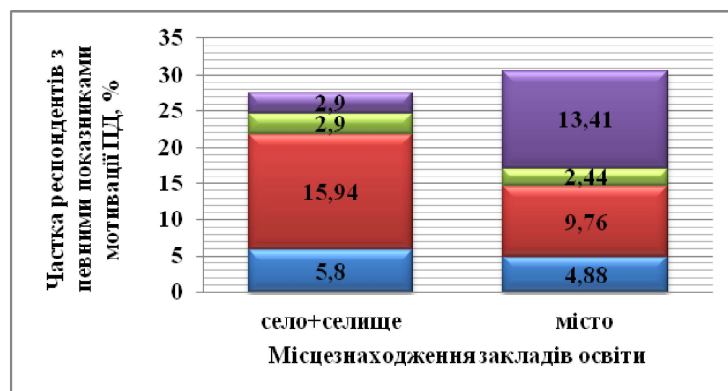

Рис. 6. Мотивація професійної діяльності педагогів ДО і ПО залежно від місцезнаходження закладу освіти у випадку посилення зовнішньої негативної мотивації

Згідно [1], оптимальний мотиваційний комплекс реалізується за умови $VM > ЗПМ > ЗНМ$ і $VM = ЗПМ > ЗНМ$, а найгірший мотиваційний комплекс – $ЗНМ > ЗПМ > VM$. Залежно від отриманих значень показників мотивації (VM, ЗПМ, ЗНМ) можливі випадки, коли переважає один із них чи переважають кілька показників з однаковими значеннями, а саме: перевага внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації – VM, ЗПМ, VM=ЗПМ; посилення зовнішньої негативної мотивації – VM=ЗПМ=ЗНМ, VM=ЗНМ, ЗПМ=ЗНМ, ЗНМ.

Дослідження показує (табл. 1, рис. 2), що значна частина педагогів ДО (біля 63%) та ПО (біля 77%) мають оптимальні мотиваційні комплекси VM, ЗПМ, VM=ЗПМ. На нашу думку, це сприяє успішній

педагогічній діяльності наших респондентів – вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів, оскільки має місце перевага VM та ЗПМ, або їх значення однакові, але більші порівняно із ЗНМ. Отримані нами результати узгоджуються з дослідженнями зарубіжних вчених. Наприклад, згідно проведених досліджень К. Demir (2011) [7], Z. Yasmeen et al. (2019) [12], V.A. Yildiz, & D. Kilic (2021) [13], внутрішня мотивація вчителів вища, ніж їхня зовнішня мотивація, що має важливе значення у професійній діяльності педагога.

Водночас, на жаль, майже у 37% педагогів ДО та біля 23% педагогів ПО (або біля 28% для всієї вибірки) наше дослідження виявило посилення зовнішньої негативної мотивації (табл. 1, рис. 3), оскільки

у них найбільші значення мають мотиваційні комплекси $BM=3PM=3NM$, $BM=3NM$, $3PM=3NM$, або $3NM$. Зазначимо, згідно отриманих результатів, що педагоги ПО порівняно з їх колегами ДО мають дещо вищі показники внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації. Аби визначити, чи є між даними групами статистично значуща різниця, нами прийнято нульову гіпотезу, згідно якої розходження між групами респондентів може зумовлюватися випадковими причинами, тобто вибірки приблизно однакові за дослідженими групами показників мотивації професійної діяльності. Для порівняння використали χ^2 -критерій; при 95 % довірчій ймовірності критичне значення критерію Пірсона для числа ступенів вільності 6 ($q = 7 - 1 = 6$) рівне 12,59 [3]. Отримане емпіричне значення критерію Пірсона менше від критичного

$$\chi_{емп}^2(9,26) < \chi_{0,05}^2(12,59)$$

Таким чином, нульова гіпотеза приймається, у респондентів нашого опитування формуються подібні і переважно оптимальні мотиваційні комплекси щодо професійної діяльності у закладах освіти.

Наступне наше завдання полягало у порівнянні показників мотивації професійної діяльності залеж-

но від педагогічного стажу респондентів ДО і ПО. Оскільки, деякі вікові групи містили незначну кількість респондентів, то нами проведено їх укрупнення шляхом об'єднання. Таким чином, ми отримали три групи – 0-10, 11-20, 21-30+ років педагогічного стажу. Нами прийнято нульову гіпотезу, згідно якої розходження між вибірками педагогів з різним педагогічним стажем може зумовлюватися випадковими причинами, тобто вибірки приблизно однакові за дослідженими групами показників мотивації. Для порівнюваних груп (табл. 2) у всіх випадках

$$\chi_{емп}^2 < \chi_{0,05}^2(12,59)$$

Таким чином, нульова гіпотеза приймається, достовірність подібності характеристик (мотивації професійної діяльності) порівнюваних вибірок педагогів з різним педагогічним стажем упродовж нашого періоду дослідження (2019-2021 рр.) згідно статистичного критерію χ^2 дорівнює 95 %. Це свідчить, що в усіх вікових групах наших респондентів формуються подібні (переважно оптимальні) мотиваційні комплекси щодо професійної діяльності у закладах освіти.

Таблиця 2

Значення χ^2 -критерію для педагогів ДО і ПО залежно від педагогічного стажу

Педагогічний стаж	0-10	11-20	21-30+
0-10 років	0	7,15	2,27
11-20	7,15	0	3,92
21-30+	2,27	3,92	0

Розглянемо надалі чи залежить від педагогічного стажу респондентів розподіл основних показників позитивної (BM, 3PM) і негативної (3NM) мотивації, як полярних чинників під час освітнього процесу, а також інших мотиваційних комплексів ($BM=3PM$, $BM=3PM=3NM$, $BM=3NM$; $3PM=3NM$). На основі табличних даних (табл. 2) представлено відповідний графік відсоткового розподілу показників мотивації професійної діяльності (рис. 4). Отримані результати (рис. 2-4) уможливають сформулювати наступне: максимальну частку респондентів спостерігаємо з BM як у випадку порівняння педагогів ДО і ПО (рис. 2), так і у випадку для кожної групи респондентів залежно від педагогічного стажу (рис. 4). Надалі, в інших представлених випадках, перевагу мають різні мотиваційні комплекси. Зокрема, якщо порівнюємо педагогів ПО та ДО, то в перших після BM найбільшу частку мають педагоги з переважанням 3PM. Така ж послідовність характерна для респондентів ДО і ПО, які мають педагогічний стаж до десяти років; у них переважає 3PM після BM. З нашого погляду, це сприятливий розподіл, оскільки під час професійної діяльності важливо створювати умови для гармонійного поєднання внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації.

Емпіричне значення критерію Пірсона, отримане внаслідок порівняння групи респондентів, які працюють у селі/селищі з їх колегами з міста показує, що воно менше від критичного

$$\chi_{емп}^2(6,92) < \chi_{0,05}^2(12,59)$$

Таким чином, знову приймається нульова гіпотеза, оскільки у респондентів нашого опитування, які працюють у сільській та міській місцевості формуються подібні і переважно оптимальні мотиваційні комплекси щодо професійної діяльності у закла-

дах ДО і ПО. Зазначимо, що нами не виявлено різниці мотивації педагогів залежно від стажу роботи на відміну від S. Can (2015) [6], V.A. Yildiz, & D. Kilic (2021) [13, с. 90-91], які вказують на таку відмінність. Також автори [13, с. 90-91] описують різницю у мотивації педагогів залежно від населеного пункту, де вони працюють, а у нашому дослідженні така різниця не виявлена.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження показує, що більшість педагогів дошкільної (біля 63%) та початкової (біля 77%) освіти мають оптимальні мотиваційні комплекси, а саме: переважає внутрішня мотивація, зовнішня позитивна мотивація, або їх значення однакові, але більші, ніж зовнішня негативна мотивація. Посилення зовнішньої негативної мотивації спостерігали для іншої частини педагогів – 37% респондентів дошкільної та біля 23% педагогів початкової освіти (або біля 28% для всієї вибірки). Внутрішня мотивація педагогів переважає серед інших мотиваційних комплексів у досліджених нами варіантах порівняння, а саме залежно від: типу закладів освіти респондентів (дошкільна та початкова освіта); від педагогічного стажу респондентів, місцезнаходження закладів освіти. Формування у педагогів дошкільної та початкової освіти подібних (переважно оптимальних) мотиваційних комплексів щодо професійної діяльності підтверджено χ^2 -критерієм. Не виявлено статистично значущих відмінностей за дослідженими показниками мотивації також залежно від педагогічного стажу, місцезнаходження закладу освіти.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку, на нашу думку, доцільно спрямувати на подальший аналіз чинників, які впливають на мотивацію професійної діяльності педагогів, а також варто дослідити мотиваційну готовність студентів до педагогічної діяльності тощо.

Список використаної літератури

1. Бордовская Н. В., Реан А. А. *Педагогика*. Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2000. 304 с.
2. Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник*. К.: Либідь, 1997. 374 с.
3. Новиков А. Д. *Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи)*. М.: МЗ-Пресс. 2004. 67 с.
4. Онуфрієва Л.А., Ренке С.О. Дослідження теоретичних основ мотивації професійної діяльності педагога. *Проблеми сучасної психології*, 2011. № 13. С.196–208.
5. Староста В.І. Переважні типи мотивації професійної діяльності освітян. Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у системі неперервної освіти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Запоріжжя, 10-12 листопада 2020 р.). Ел. збірник наук. праць Запорізького обл. інституту післядипломної пед. освіти. Запоріжжя, 2020 № 5 (42). URL: <https://drive.google.com/file/d/1iQsladNzmWxOf5NUNmeEcpRBU13s/view>. (дата звернення: 14.09.2021 р.)
6. Can S. Factors Motivating Teachers Working at Elementary and Secondary Schools February. Conference: 5th International Conference on New Horizons in Education (INTE). Paris, France (JUN 25-27, 2014). Book Series: Procedia Social and Behavioral Sciences. 2015. Vol. 174. P.3087-3093.
7. Demir K. Teachers' intrinsic and extrinsic motivation as predictors of student engagement: An application of self-determination theory. *Education Sciences*. 2011. № 6 (2). P.1397–1409.
8. Gobena, G.A. Factors Affecting In-Service Teachers' Motivation: Its Implication to Quality of Education. *International Journal of Instruction*. 2018. № 11 (3). P.163–178.
9. Han J., Yin H. Teacher motivation: Definition, research development and implications for teachers. *Cogent Education*. 2016. Vol. 3. Issue 1. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1217819>.
10. Recepoglu S., & İbret B.U. Investigation of Social Studies Prospective Teachers' Motivation for Teaching Profession. *Journal of History Culture and Art Research*. 2019. № 8 (1). P.320–331.
11. Thoonen E.E.J., Slegers P.J.C., Oort F. J., Peetsma T.T.D., Geijsel F.P. How to Improve Teaching Practices: The Role of Teacher Motivation, Organizational Factors, and Leadership Practices. *Educational Administration Quarterly*. 2011. №47 (3). P.496-536
12. Yasmineen Z., Mushtaq I., Murad M. Intrinsic and extrinsic motivation of teachers in special education secondary school: A qualitative study. *Journal of Educational Research*. 2019. № 22 (2). P.15–30.
13. Yildiz V.A., Kilic D. Motivation and motivational factors of primary school teachers from the Self-Determination Theory perspective. *Turkish Journal of Education*. 2021. № 10 (2). P.76–96.
14. Zhang X., Admiraal W., Saab N. Teachers' motivation to participate in continuous professional development: relationship with factors at the personal and school level. *Journal of Education for Teaching*. 2021. 1-18 p. <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1942804>.

References

1. Bordovskaja, N. V., & Rean A. A. (2000). *Pedagogika [Pedagogika]*. Piter. [in Russian].
2. Honcharenko, S. U. (1997). *Statisticheskie metody v pedagogicheskikh issledovaniyah (tipovye sluchai)* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Lybid. [in Ukrainian].
3. Novikov, A. D. (2004). *Statisticheskie metody v pedagogicheskikh issledovaniyah (tipovye sluchai)* [Statistical methods in pedagogical research (typical cases)]. MZ-Press. [in Russian].
4. Onufriieva, L.A., & Renke, S.O. (2011). Doslidzhennia teoretychnykh osnov motyvatsii profesiinoi diialnosti pedahoza [Research of theoretical bases of motivation of teachers' professional activity]. *Problems of modern psychology*, 13, 196–208. [in Ukrainian].
5. Starosta, V.I. (2020). Perevazhni typy motyvatsii profesiinoi diialnosti osvitian [The predominant types of motivation of educators' professional activity]. *Psychological and pedagogical support of professional development of pedagogical workers in the system of continuous education – Proceedings of scientific practical conference*. <https://drive.google.com/file/d/1iQsladNzmWxOf5NUNmeEcpRBU13s/view>. [in Ukrainian].
6. Can, S. (2015). Factors Motivating Teachers Working at Elementary and Secondary Schools February. *New Horizons in Education – Proceedings of the 5th International Conference* (pp.1397–1409). Procedia Social and Behavioral Sciences.
7. Demir, K. (2011). Teachers' intrinsic and extrinsic motivation as predictors of student engagement: An application of self-determination theory. *Education Sciences* 6 (2), 1397–1409.
8. Gobena, G.A. (2018). Factors Affecting In-Service Teachers' Motivation: Its Implication to Quality of Education. *International Journal of Instruction*, 11 (3), 163–178.
9. Han, J., & Yin, H. (2016). Teacher motivation: Definition, research development and implications for teachers. *Cogent Education*, 3 (1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1217819>.
10. Recepoglu, S., & İbret, B.U. (2019). Investigation of Social Studies Prospective Teachers' Motivation for Teaching Profession. *Journal of History Culture and Art Research*, 8 (1), 320–331.
11. Thoonen, E.E.J., Slegers, P.J.C., Oort, F. J., Peetsma, T.T.D., & Geijsel, F.P. (2011). How to Improve Teaching Practices: The Role of Teacher Motivation, Organizational Factors, and Leadership Practices. *Educational Administration Quarterly*, 47 (3), 496–536.
12. Yasmineen, Z., Mushtaq, I., & Murad, M. (2019). Intrinsic and extrinsic motivation of teachers in special education secondary school: A qualitative study. *Journal of Educational Research*, 22 (2), 15–30.
13. Yildiz, V.A. & Kilic, D. (2021). Motivation and motivational factors of primary school teachers from the Self-Determination Theory perspective. *Turkish Journal of Education*, 10 (2), 76–96.
14. Zhang, X., Admiraal, W. & Saab, N. (2021): Teachers' motivation to participate in continuous professional development: relationship with factors at the personal and school level. *Journal of Education for Teaching*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1942804>.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2021 р.
Статтю прийнята до друку: 20.10.2021 р.

Starosta Volodymyr

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Shykitka Halyna

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer
Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

MOTIVATION OF PROFESSIONAL ACTIVITY PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION TEACHERS

Abstract. The relevance of the problem and task of modern society is to increase the motivation of teachers. Thus, the motivation of teachers' professional activity needs research. The purpose of the article is to study and compare the motivation of teachers' professional activity of preschool and primary education depending on the educational institution, its location, as well as the pedagogical experience of the respondents. Methods of the research: theoretical - in order to highlight the state of study and features of motivation of professional activity of teachers in preschool and primary education, formulation of conclusions of the study, etc. (comparison, generalization, etc.); empirical – to identify indicators of motivation (electronic survey, pedagogical observation); mathematical - to process the results using the computer program IBM SPSS Statistics 23. Results of the research: the attention of scientists (during 1970-2021, according to the Web of Science) is more focused on studying students' motivation than teachers' motivation. We conducted an online survey of 151 respondents (2019-2021). The Cronbach Alpha reliability coefficient is equal to 0,830 (for the entire questionnaire). Most teachers of preschool (about 63%) and primary (about 77%) education have optimal motivational complexes, namely: internal motivation or external positive motivation prevails, or their values are the same, but greater than external negative motivation. The internal motivation of teachers prevails among other motivational complexes in the studied variants of comparison, namely depending on: the type of educational institutions of the respondents (preschool and primary education); from the pedagogical experience of the respondents, the location of educational institutions. We confirmed the formation of such (mostly optimal) motivational complexes for professional activities of teachers of preschool and primary education using the χ^2 -criterion; did not find statistically significant differences in the studied indicators of motivation depending on the teaching experience, location of the educational institution.

Key words: internal motivation; external motivation; motivation of professional activity; teachers of preschool and primary education.